Азәрбајҹан гадыны

12
1964

М. СЕЈИДЗАДӘ.

ЧАЈ

Ашыр гарлы даглардан,
Кәлир чох узаглардан.
Сәрин сују буз кими
Далғасы улдуз кими,
Чәмәнләрә јолланыр
Тарлалары доланыр.
Гүввәт верир торпага,
Һәр бағчаја, һәр баға.

ҮЗҮМ БАҒЫ

Көнүл ачыр үзүм бағы,
Кәлин көрүн бизим бағы.
Талварларда ашыб-дашыр
Мејнәләрин гол-будағы.

Кәрабатәк јаныр үзүм,
Мејнәләрдә галыб көзүм.
Балачајам, әлим чатмыр,
Һәлә үзүм дәрим өзүм.

Бағбан бабам инди кәләр,
Бағымыздан үзүм дәрәр.
Јујар анам сарин суда,
Мәнә дәдлы шаны верәр.

СӘРЧӘЧИК

Пәнчәрәмә гонду кичик
Бир сәрчәчик, деди: чик, чик
Дән вер мәнә, дән вер мәнә.
Ачымышам, чик, чик, чик, чик.

Һәр тәрәфә јағыбдыр гар,
Агаппағдыр дүзләр, даглар.
Дән вер мәнә, чик, чик, чик, чик,
Нә дәним вар, нә јувам вар.

Сәрчәчијә мән вердим дән.
Дедим: уч кәл бура һәрдән,
Евимиздә сән гонаг ол.
Сәрчә деди: чик, чик, саг ол.

Шәкилдә: тибб елмләри доктору З. Салајева.

Бејүк Вәтән мүһарибәсинин ағыр илләри иди. Јашлылар орду сыраларына сәфәрбәр едилмишдиләр. Арха чәбһәдә галанлар бирә үч, бирә дөрд сә'ј вә бачарыгла чалышыр, ордуја кедәнләри әвәз едирдиләр.

О вахтлар али мәктәб тәләбәләринин әксәријјәти һәм ишләјир, һәм дә охујурду.

...Мүһарибә башлананда Зәһра Салајева Азәрбајчан Дөвләт Тибб Институтунун II курсунда иди. Анчаг ону чох адам таныјырды. Зәһра Салајева о вахт Азәрбајчан радио комитәсиндә диктор вәзифәсиндә ишләјирди. О, һәм охујуб, һәм дә ишләмәсинә бахмајараг дәрсләрини мүвәффәгијјәтлә мәнимсәјир вә профессор-мүәллим һеј'әтинин диггәтини өзүнә чәлб едирди.

О вахт һәкимләр чатышмадығы үчүн тибб институтунун сон курс тәләбәләринә һәким ишләмәјә ичазә верилирди. Һәлә 1942-чи илдә IV курс тәләбәси олан Зәһра Салајеванын тәбабәтә бејүк һәвәсини көрән әсәб хәстәликләри кафедрасынын мүдири, әмәкдар елм хадими профессор М. М. Аммосов вә һәмин кафедранын профессору, әмәкдар елм хадими, профессор М. М. Мәликов ону кафедраја ишә гәбул едирләр. Институту гуртардыгдан сонра профессор М. М. Аммосовун тәклиф вә тә'киди илә З. Салајева әсәб хәстәликләри кафедрасында ординатор вәзифәсинда сахланылыр.

Кечән 20 ил әрзиндә З. Салајева сырави һәкимликдән, ординаторлугдан тибб елмләри доктору кими јүксәк елми рүтбәјә чатмышдыр. О, јүзләрлә хәстәләрә шәфа вермиш, мүһарибә чәбһәләриндә јараланмыш вә ағыр әсәб хәстәлијинә тутулмуш јүзләрлә дөјүшчүнү сағалтмыш вә јенидән һәјата гајтармышдыр.

З. Салајева педагожи саһәдә дә мүвәффәгијјәтлә чалышмышдыр. О, инди институтун јухары курс тәләбәләринә мүһазирәләр охујур.

Гајғыкеш һәким, көзәл мүһазирәчи вә исте'дадлы мүәллим Зәһра Салајева ејни заманда дәрин елми ахтарышлар апаран бир алимдир. О, 1953-чү илдә тибб елмләри намизәди алимлик дәрәчәси ады алмаг үчүн малајарија хәстәлијинин әсәб ағырлашмалары мөвзусуна данр диссертасија мүдафиә етмишдир.

Зәһра Салајева 30-дан артыг елми әсәрин мүәллифидир.

Н. Нәриманов адына Азәрбајчан Тибб Институтунун тәләбәләри невропотолокија фәнниндән сон илләрә гәдәр Азәрбајчан дилиндә дәрслик олмадығындан корлуг чәкирдиләр. Буну нәзәрә аларағ З. Салајева үч ил әввәл республикада илк дәфә оларағ невропотолокијадан дәрслик јазмышдыр ки, бунун да мүтәхәссис һәкимләрин һазырланмасында бејүк ролу вардыр.

Зәһра Салајева илләр кечдикчә өз билијини тәкмилләшдирир. О, өлкәмизин мәркәзи шәһәрләриндә олан алимләр вә институтларда әлагә сахлајыр, конфранс вә гурултајларда елми мә'рузәләр едир, елми мүшаһидәләр апарыр вә апардығы елми мүшаһидәләри клиника илә билаваситә әлагәләндирир.

З. Салајева «Һемморакин енсофалитләрин клиникасы вә патоморфолоҗисинин өјрәнилмәси» мөвзусуна һәср етдији доктورлуг ишини дә мүвәффәгијјәтлә мүдафиә етмишдир. Бу бејүк елми әсәри јазмаг ишиндә ССРИ Тибб Елмләри Академијасынын невропотолокија институтунун директору, ССРИ Тибб Елмләри Академијасынын һәгиги үзвү, Ленин мүкафаты лауреаты профессор Н. В. Коновалов, профессорлардан А. Н. Колтовер, О. А. Жандкөрјан вә башгалары она јахындан көмәк етмишләр.

З. Салајеванын бу әсәринә әлкәмизин бир чох алимләри, профессор Боголенов (Москва), профессор Литвак (Харков), профессор Шефер (Свердловск), профессор Ахундов (Дашкәнд) вә башгалары ә'ла гијмәт вермиш вә әсәрин бејүк елми вә тәчрүби әһәмијјәтини гејд етмишләр.

Тибб елмләри доктору З. Салајева ејни заманда фәал ичтимаијјәтчидир. О, тибб институту тәләбә елми чәмијјәтинин мәсләһәтчиси, «Сағламлыг» радио журналынын редаксија һеј'әтинин үзвү, 5-чи шәһәр поликлиникасынын ичтимаи әсаслар үзрә мәсләһәтчиси һәким-невропотологдур.

Алим тез-тез республиканын рајонларында олур, мүһазирәләр охујур, онларча хәстәләрә шәфа верир.

Ч. БҮНЈАД.

АЗӘРБАЈЧАН КЛАССИКЛӘРИ

Азәрбајчанын ән габагчыл ичтимаи хадимләри динә вә онун халга душмән олан еһкамларына гаршы мүбаризә апармышлар. Бејүк Низами, Фүзули, Вагиф кими шаирләримизин әдәбијјат тарихимиздә бу мөвзу әтрафында әсәрләр јаздығы мә'лумдур.

Феодал-патриархал Азәрбајчанында гадынын чанлы әмтәәјә чевриллмәсинин парлаг тимсалыны Фүзулинин Лејли сүрәтиндә көрә биларик. Фүзули феодал-дини вә аилә зулмүнә гаршы, гадын һүгугсузлуғуна гаршы кәскин е'тиразыны бејүк гәлб әгрысы илә Лејлинин дили илә белә ифадә етмишдир:

Мәндә дејил ихтијари-базар.
«Мән көвһәрәм, өзкәләр хиридар,
Дөвран ки, мәни мәзада салды,
Билмәм ким иди сатан, ким алды».

Көрүндүју кими Лејли өзүнүн алвер васитәсинә чевриллдијини, һүгугсузлуғуну дәрин бир кәдәрлә дәрк едир.

Бејүк мүтәфәккир М. Ф. Ахундов тарихимизин инкишафы илә әлагәдар оларағ гадын азадлығы үғрунда мүбаризә мәсәләсиндә әввәлки јазычылардан даһа ирәли кетмишдир.

М. Ф. Ахундов чадраны, бөјүк ичтимаи бәдбәхтлик һесаб едирди вә халғы онунла мүбаризәјә чағырыб дејирди: «Еј чамаат, гадын тајфасыны һәбсдә вә пәрдә архасында сахламајын. Онларын һагғында зулм-чәфаны рәва көрмәјин».

М. Ф. Ахундов гадын азадлығы мүбаризи иди. О, гадынларын гәлбинин сатылмасы әлејһинә чыхыб, онларын ешги, мәһәббәти, мәнлијинин тапдаланмасына, зорла әрә верилмәсинә гаршы үсјан едирди.

Ахундов гадын азадлығы мәсәләсини өз комедијаларында гәти бир шәкилдә гојурду. О, гадына азадлыг вермәјән һәр һансы тәрәггі һагғында дүшүнмәји фајдасыз һесаб едир, өз гадын сүрәтләри васитәсилә шаһ оиијјат азадлығы мәсәләсини ирәли сүрүрдү.

Бејүк реалист олан Әбдүррәһимбәј Һагвердијев «Хортданын чәһәннәм мәктублары» повестиндә дини ән'әнәләри, көһнә ичтимаи гурулушу, гадын алверини бәдии бојаларла тасвир етмишдир.

Көркәмли демократ Чәлил Мәммәдгулузадә «Молла Нәсраддин» журналы сәһифәләриндә гадын һүгугсузлуғу әлејһинә кәскин мүбаризә апармышдыр. О, «Өлүләр» әсәриндә өлүләри дириалтмәклә мәшғул олан, авам чамааты алдадараг һәр кечә 8—9 јашында мә'сум бир гызы өзүнә сиғәдән фырылдагчы шејхи кәскин сатира атәшинә тутмушдур. Әсәрин финалында бејүк сәнәткар тәкчә бунунла кифајәтләнмир. О, бу фырылдагчынын тәрәддүји фәлакәтләри, азјашлы гызларын, онларын ата-аналарынын вәзи'јәтини нүмајиш етдирир.

Инчилабчы шаир М. Ә. Сабир гадынларын һүгугсузлуғуну тәсвир етмәклә јанашы, бөјүк бир чиддијјәтлә халгынын вәзијјәти дәјишдирмәјә чағырыр. Аз јашлы бир гызын өз бабасы јашында бир кишијә зорла әрә верилмәсини тәсвир едән шаир гызын халә вә фәрјадыны елә тә'сирли бир дилла ифадә етмишдир ки, буну һәјәчансыз охумаг мүмкүн дејилдир:

«Вај, вај, дејәсән башәр дејил бу,
Бир шәклә ујан тәһәр дејил бу,
Аллаһы севәрсән әр дејил бу,
Әрдоду, габанды, гојма кәлди,
Дидары јаманды гојма кәлди.

Дудкеш кими бир папаг башында,
Ағ түкләри бәлидир гашында.
Кәрчи гочадыр, бабам јашында,
Хортданды, чоханды, гојма кәлди,
Кирдары јаманды, гојма кәлди!

Азәрбајчан гадынларынын зулм алтында галмасына баис олан васитәләрдән биси дә онларын узунмүддәтә вә ишыға һәсрәт гојан чәһаләт пәрдәси чәдра иди.

Гадын азадлығы мәсәләси, чәмијјәтин габагчыл адамларыны һәмишә дәриндән мүтәәссир етмиш вә дүшүндүрмүшдүр.

Марксизм-ленинизм классикләри тарихдә илк дәфә оларағ бу мәсәләни елми сүрәтдә әсасландырмышлар. К. Маркс вә Ф. Енкелс гадынларын әсарәтә дүшмәсинин ичтисади, ичтимаи-сијаси сәбәбләрини изаһ етмиш вә гадын азадлығынын јеканә дүзкүн јолуну көстәрмишләр. Марксизм классикләри гејд етмишләр ки, гадынын азад олмасы үчүн хусуси мүлкијјәти өз истисмары лағв етмәк лазымдыр.

Башланғыјјәтин мүәддәдләтында әсаслы бир дөнүш јарадан Бејүк Октјабр сосиалист ингилабы Маркс, Енкелс вә Ленинин гадын азадлығы һагғындакы фикирләрини тәсдиг етди.

В. И. Ленин гадынларын тәсәрүфатда вә мәдәни гурулушдакы бүтүн саһәләрдә фәал иштираклары гадын азадлығы ишиндә ән вачиб мәсәлә һесаб едирди. Гадына һагғы азадлығы анчаг сосиалист ингилабы катирди. Ингилаб мәнфур кечмиш, онун ијрәнч рәзаләт вә зулмүнү, гадын көләлијини һамишәлик јох етди.

Бејүк Октјабр сосиалист ингилабы нәтичәсиндә зулм вә әсарәтдән азад олан гадынлар, хүсусилә Азәрбајчан гадынлары Совет һакимијјәти дөврүндә инкишаф әв тәрәггі јолу кечмишләр.

Ленин тәчрүбәјә, түкәнмәз исте'дада малик олан Азәрбајчан гадынлары бу күн халг тәсәрүфатынын вә мәдәни гурулушунун бүтүн саһәләриндә јарадычылыг нүмунәси көстәрирләр.

Күлтәкин ЧАББАРЛЫ,
В. И. Ленин адына Азәрбајчан Дөвләт Педагожи Институтунун аспиранты.

КӨРКӘМЛИ АЛИМ, ГАЈҒЫКЕШ ҺӘКИМ